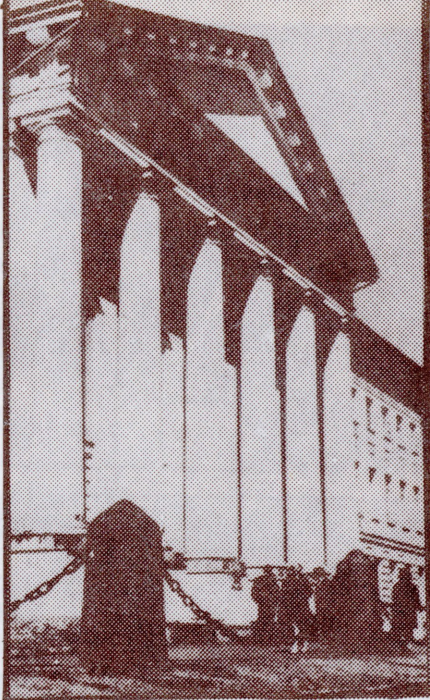
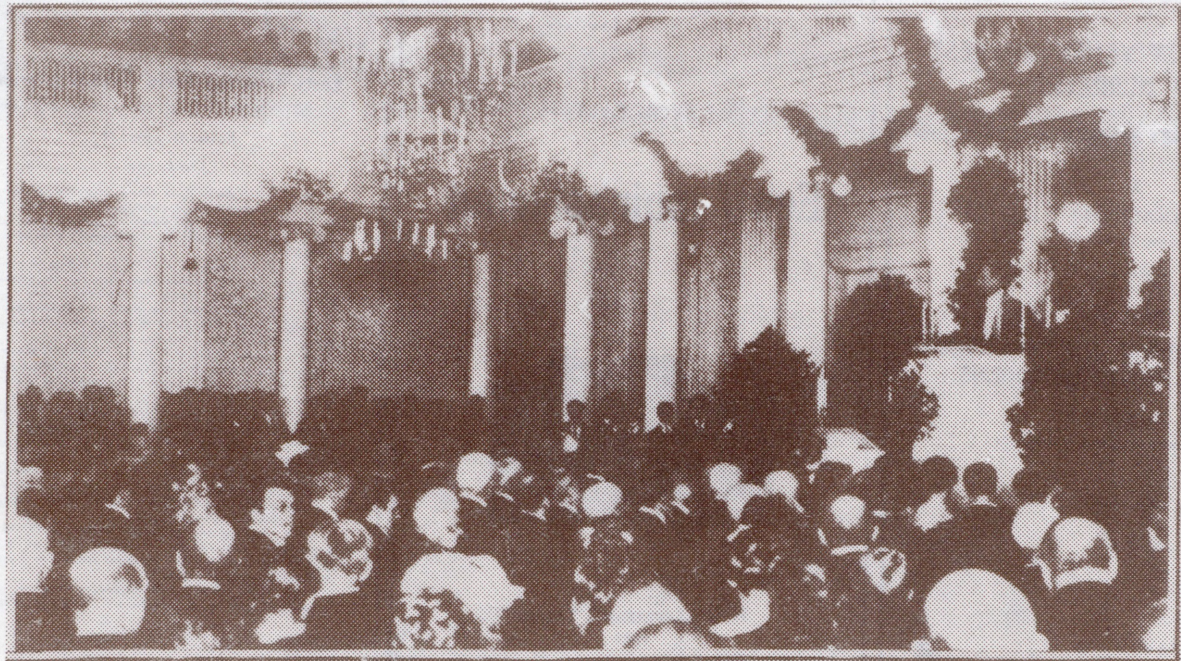

RAHVUSKOLLI
70
aastat
SÜL

SIGNALENCEPLAR

I. DETSEMBRIL 1919

toimunud pidulik aktus juhatas sisse uue perioodi Tartu ülikooli ligemale 300-aastases ajaloo. Täitus maa põlisrahva veel 1917.a. lootusetuna tundunud mõte emakeelsest ülikoolist. Ülikooli ees seisvad uued ülesanded kajastusid kuraator Peeter Põllu aktusekõnes: "Ülikool on rahvuslik kultuuri istandus: osanik üleilmlikes, rahvusvahelises teaduslikus ühispüüdes, ei saa ta ennast lahti kiskuda oma ümbrusest, mille nähtusi ta kõigepealt peab valgustama, mille noorust ta eeskätt peab kaasa kiskuma oma paleuste teenistusse... Sarnasena ei ole ta kusagilt võõrsilt laenatav, endistest eeskujudest kopeeritav, vaid peab tõusma kui Eesti ülikool, kui eesti rahva vaimu saadus, kui originaalne, omapärane institutsioon ja organisatsioon." Need põhimõtted leidsid kinnituse 1925.a. Riigikogus vastu võetud ülikooli seadusega.

Vastavalt Eesti Vabariigi vajadustele toimusid ülikooli senises struktuuris põhjalikud ümberkorraldused. Taasavatud ülikool alustas tegevust 7 teaduskonnaga - õigusteaduskond (dekaan N.Maim), eelnevalt vaidlusi tekitanud usuteaduskond (J.Köpp), arstiteaduskond (A.Schulzenberg, 1920.a.-st K.Konik), filosoofiateaduskond (J.Jõgever), matemaatika-loodusteaduskond (J.Sarv), endise iseseisva Veterinaariinstituudi asemel loomaarstiteaduskond (K.Happich) ning uue teaduskonnana põllumajandusteaduskond (P.Köpp). Uusi professuure avati kõige rohkem rahvusteaduste aladel.

Esialgu alustas ülikool õppetööd 347 üliõpilasega. Juba 1921.a. oli üliõpilasi 2471, tiptase saavutati 1926.a. - 4651.

Rahvusliku teadlaskaadri vähesuse tõttu oli raskeks ülesandeks vastava ettevalmistuse ja taseme õppejõudude leidmine. Esimestel aastatel töötasid korraliste professoritena eestlastest ainult pedagoogikateadlane P.Põld, teoloog J.Köpp, keemik M.Vittlich (Vitsut), veterinaar V.Gutmann ning arstiteadlased H.Koppel, K.Konik, A.Paldrock, L.Puusepp, A.Rammul, J.Miländer. Professori kohusetäitja või dotsendi ametikohal alustanutest kinnitati mitmed juba mõne aasta pärast korralisteks professoriteks - jurist A.Piip, arstiteadlane S.Talvik, keeleteadlased J.Jõgever ja J.Mark, teoloog O.Sild jt. Rahvusteaduste osas leiti puuduvaid õppejõude Soomest - keeleteadlane L.Kettunen, arheoloog A.M. Tallgren, etnograaf I.Manninen, ajaloolane A.R.Cederberg, geograaf J.G.Granö ja Rootsist - kunstiajaloolane T.H.Kjellin, arheoloog B.Nerman. Endiselt jätkasid tööd ka sakslastest õppejõud - keeleteadlane L.Masing, keemik G.Landesen, veterinaar K.Happich jt.

1919.a. peeti ainult 41,4% loengutest eesti keeles (53,2% vene ja 5,4% saksa keeles), 1925.a. juba 61,5% eesti keeles (24,8% saksa, 8,2% vene ja 4,5% teistes keeltes) ning 1931.a. olid 90% loengutest eestikeelsed.

Ülikooli arvukates akadeemilistes seltsides said hea võimaluse teadustööga tegelemiseks nii õppejõud kui ka üliõpilased. Publitseerimisvõimalused avanesid seltside (1920.a. asutatud Akadeemiline Ajaloo Selts, Akadeemiline Emakeele Selts, Akadeemiline Põllumajanduslik Selts jt), samuti ülikooli allasutuste väljaannetes. Ilmus ajakirju ("Ajalooline Ajakiri", "Eesti Keel", "Agronoomia" jt), aasta- raamatuid, toimetusi. 1921. aastast ilmus "Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli Toimetused" (Acta et Commentationes Universitatis Dorpatensis). Selleks et tutvustada eesti teadust rahvusvahelises ulatuses, ilmus enamus toimetuste teadustöödest võõrkeeltes.

Illustratsioonid:

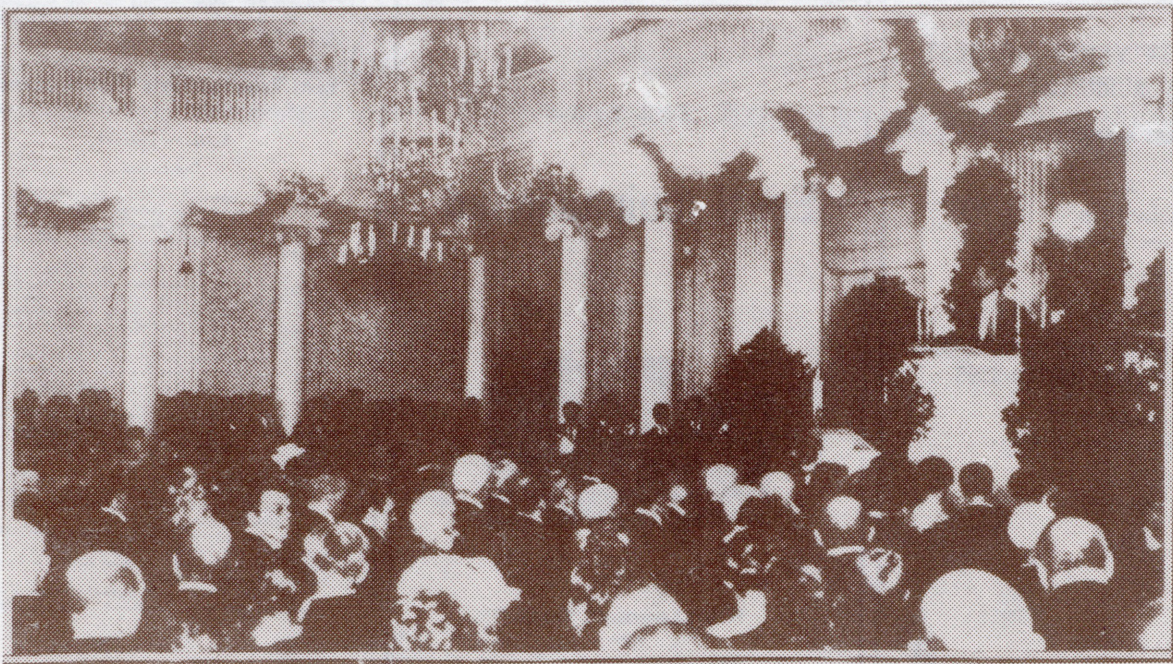
1. Tartu Ülikooli avaaktus 1. dets. 1919.a.
2. Peeter Pold(1878-1930), ülikooli kuraator aastail 1918-1925.
3. Heinrich Koppel (1863-1944), ülikooli rektor aastail 1920-1928.
4. Johan Kopp(1874-1970), ülikooli prorektor aastail 1923-1928 ja rektor 1928-1937.
5. A.Saareste doktoritöö.

TÜ Raamatuko

Arhi.
Tartu Ülikooli
Raamatukogu

10240

I. DETSEMBRIL 1919

toimunud pidulik aktus juhatas sisse uue perioodi Tartu ülikooli ligemale 300-aastasest ajaloo. Tähtis maa põlisrahva veel 1917.a. lootusetuna tundunud mõte emakeelsest ülikoolist. Ülikooli ees seisvad uued ülesanded kajastusid kuraator Peeter Põllu aktusekõnes: "Ülikool on rahvuslik kultuuri istandus: osanik üleilmlikes, rahvusvahelises teaduslikus ühispuudes, ei saa ta ennast lahti kiskuda oma ümbrusest, mille nähtusi ta kõigepealt peab valgustama, mille noorust ta eeskätt peab kaasa kiskuma oma paleuste teenistusse... Sarnasena ei ole ta kusagilt võõrsilt laenatav, endistest eeskujudest kopeeritav, vaid peab tõusma kui Eesti ülikool, kui eesti rahva vaimu saadus, kui originaalne, omapärane institutsioon ja organisatsioon." Need põhimõtted leidsid kinnituse 1925.a. Riigikogus vastu võetud ülikooli seadusega.

Vastavalt Eesti Vabariigi vajadustele toimusid ülikooli senises struktuuris põhjalikud ümberkorraldused. Taasavatud ülikool alustas tegevust 7 teaduskonnaga - õigusteaduskond (dekaan N.Maim), eelnevalt vaidlusi tekitanud usuteaduskond (J.Köpp), arstiteaduskond (A.Schulzenberg, 1920.a-st K.Konik), filosoofiateaduskond (J.Jõgever), matemaatika-loodusteaduskond (J.Sarv), endise iseseisva Veterinaariainstituudi asemel loomaarstiteaduskond (K.Happich) ning uue teaduskonnana põllumajandusteaduskond (P.Köpp). Uusi professuure avati kõige rohkem rahvusteaduste aladel.

Esialgu alustas ülikool õppetööd 347 üliõpilasega. Juba 1921.a. oli üliõpilasi 2471, tiptase saavutati 1926.a. - 4651.

Rahvusliku teadlaskaadri vähesuse tõttu oli raskeks ülesandeks vastava ettevalmistuse ja taseme õppejõudude leidmine. Esimestel aastatel töötasid korraliste professoritena eestlastest ainult pedagoogikateadlane P.Põld, teoloog J.Köpp, keemik M.Vittlich (Vitsut), veterinaar V.Gutmann ning arstiteadlased H.Koppel, K.Konik, A.Paldrock, L.Puusepp, A.Rammul, J.Miländer. Professori kohusetäitja või dotsendi ametikohal alustanutest kinnitati mitmed juba mõne aasta pärast korralisteks professoriteks - jurist A.Piip, arstiteadlane S.Talvik, keeleteadlased J.Jõgever ja J.Mark, teoloog O.Sild jt. Rahvusteaduste osas leiti puuduvaid õppejõude Soomest - keeleteadlane L.Kettunen, arheoloog A.M. Tallgren, etnograaf I.Manninen, ajaloolane A.R.Cederberg, geograaf J.G.Granö ja Rootsist - kunstiajaloolane T.H.Kjellin, arheoloog B.Nerman. Endiselt jätkasid tööd ka sakslastest õppejõud - keeleteadlane L.Masing, keemik G.Landesen, veterinaar K.Happich jt.

1919.a. peeti ainult 41,4% loengutest eesti keeles (53,2% vene ja 5,4% saksa keeles), 1925.a. juba 61,5% eesti keeles (24,8% saksa, 8,2% vene ja 4,5% teistes keeltes) ning 1931.a. olid 90% loengutest eestikeelsed.

Ülikooli arvukates akadeemilistes seltsides said hea võimaluse teadustööga tegelemiseks nii õppejõud kui ka üliõpilased. Publitseerimisvõimalused avanesid seltside (1920.a. asutatud Akadeemiline Ajaloo Selts, Akadeemiline Emakeele Selts, Akadeemiline Põllumajanduslik Selts jt), samuti ülikooli allasutuste väljaannetes. Ilmus ajakirju ("Ajalooline Ajakiri", "Eesti Keel," "Agronoomia" jt), aasta- raamatuid, toimetusi. 1921. aastast ilmus "Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli Toimetused" (Acta et Commentationes Universitatis Dorpatensis). Selleks et tutvustada eesti teadust rahvusvahelises ulatuses, ilmus enamus toimetuste teadustöödest võõrkeeltes.

Illustratsioonid:

1. Tartu ülikooli avaaktus 1. dets. 1919.a.
2. Peeter Põld (1878-1930), ülikooli kuraator aastail 1918-1925.
3. Heinrich Koppel (1863-1944), ülikooli rektor aastail 1920-1928.
4. Johan Kopp (1874-1970), ülikooli prorektor aastail 1923-1928 ja rektor 1928-1937.
5. A.Saareste doktoritöö.

TÜ Raamatukogu

Tartu Ülikooli
Raamatukogu

10210

21

3

4.

LESIKAALSEIST VAHEKORDADEST EESTI MURRETES

ALBERT SAARESTE

I

ANALÜÜS

60 KAARDI JA 1 SKHEEMIA

RÉSUMÉ:

DU SECTIONNEMENT LEXICOLOGIQUE
DANS LES PATOIS ESTONIENS

I. ANALYSE

AVEC 60 CARTES ET 1 ESQUISSE SCHÉMATIQUE

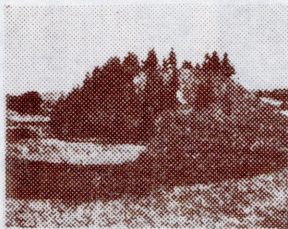
TARTU 1924

Tartu Ülikooli Arheoloogia-kabineti toimetused I

Eerik Laid

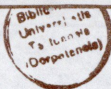
Eesti muinaslinnad

Hind 150 marka

K/Ü „Loodus“, Tartus

1923

Eesti Vabariigi Tartu ülikooli seadus.

Esimene peatükk.

Üldine osa.

§ 1. Eesti Vabariigi Tartu ülikooli ülesandeks on üldist ja eriti Eesti elu käsitavat teadust edendada, kõrgemat teaduslikku haridust anda ning teadust rahva keskele viia ja ettevalmistada Eesti riigi- ja rahva tööle tarvilikkude eriteadmistega varustatud asjatundjaid.

§ 2. Tartu ülikool on iseseisev oma teaduse ja õpetöö korraldamises, kui ka oma majanduslik-administratiivses tegevuses, nõnda palju, kui käesolev seadus seda iseseisvust ei piira.

§ 3. Kui riiklik asutus, allub ülikool otsukohe haridusministeeriumile. Ülikooli puutuvate küsimuste otsustamisel on haridusminister kohustatud ülikooli arvamist ära kuulama.

§ 4. Haridusministril on õigus igal ajal ülikoolilt seletust ja arvamist nõuda ja tema administratiivset ning majanduslikku tegevust ise või selleks volitatud isikute kaudu kontrollleerida ning revideerida.

§ 5. Ülikooli õpe- ja asjaajamise keeleks on Eesti keel. Erakorralistel juhtumistel on ülikooli nõukogul õigus haridusministriga kordse loaga õpetöid üksikutes ainetes ka võõrastes keeltes korraldada.

Märkus: Ülikooli valitsusel on õigus lubada ülikooli teadus- ja õpetustööle juhatajatel, kel on lubatud võõrastes keeltes töötada, asjaajamist toimetada temaga õpekeeleks lubatud keeles.

§ 6. Tartu ülikoolil on suur ja väike pitsat Vabariigi vapiga ja pealkirjaga „Eesti Vabariigi Tartu ülikool“. Suuri pitsatit tarvitatakse diplomidel ja teistel tähtsamatel aktidel, väikest pitsatit harilikudel tunnistustel ja aktidel.

§ 7. Tartu ülikool jaguneb järgmisteks teaduskondadeks: 1) filosoofiateaduskond, 2) usuteaduskond, 3) õigus-majandustea-

Mit der Proklamierung der Estnischen Republik am 24. Febr. 1918 wurden Voraussetzungen geschaffen die Universität Tartu /Dorpat (gegründet 1632)/ in eine Nationalhochschule umzuwandeln. Komplizierte Kriegerereignisse verhinderten die sofortige Verwirklichung dieser Pläne, bis am 1. Dezember 1919 mit einem Festakt die Nationaluniversität Estlands für eröffnet erklärt wurde.

In einem von der Staatsversammlung im Mai 1925 erlassenen Gesetz wurden die Hauptaufgaben der Universität fixiert. Danach sollte die Universität Tartu der Republik Estland vor allem die nationalen Wissenschaften fördern, Hochschulbildung erteilen um Fachleute für die Republik vorzubereiten.

Wesentliche Veränderungen erlebte die Struktur der Universität. Sie nahm ihre Tätigkeit mit 7 Fakultäten auf. Es waren die juristische (Dekan N. Maim), die vielumstrittene theologische (J. Köpp), die medizinische (A. Schulzenberg, seit 1920 K. Konik), die mit neuen Professuren der estnischer nationalen Wissenschaften bereicherte philosophische (J. Jõgever), die mathematisch-naturwissenschaftliche (J. Sarv), die anstatt des selbstständigen Veterinärinstituts entstandene veterinärmedizinische (K. Happich) und die neue, landwirtschaftliche Fakultät (P. Köpp).

Während der größte Teil der früheren Professoren nach Russland oder Deutschland ausgewandert war und es unter den Esten noch wenig Wissenschaftler gab, fiel es der jungen nationalen Universität nicht leicht Lehrkräfte mit entsprechendem Bildungsstand zu finden. Die ersten estnischen Professoren waren P. Põld (Pädagogik), J. Köpp (Theologie), W. Gutmann (Veterinärmedizin), M. Wittlich (Chemie), H. Koppel, K. Konik, A. Paldrock, L. Puusepp, A. Rammul und J. Miländer (Medizin). Die junge Generation der estnischen Wissenschaftler begann ihre Tätigkeit als stv. Professoren, Dozenten oder Lektoren. Sie benutzten jede Möglichkeit sich im Ausland zu vervollkommen und bereits in den 1930 Jahren bildeten Sie die Mehrheit unter den Lehrkräften. Auf dem Gebiet der nationalen Wissenschaften wurden fehlende Spezialisten vor allem aus Finnland angeworben - L. Kettunen (Sprachwissenschaft), A. M. Tallgren (Archäologie), I. Manninen (Ethnographie), A. R. Cederberg (Geschichte), J. G. Granö (Geographie). Aus Schweden kamen der Kunstwissenschaftler T. H. Kjellin und der Archäologe B. Nerman. Von den dagebliebenen deutschen Professoren setzten der Sprachwissenschaftler L. Masing, der Chemiker G. Landesen, der Veterinär K. Happich, der Theologe A. Bulmerincq u.a. ihre Tätigkeit fort.

1919 wurden 41,4% der Vorlesungen in estnischer, 53,2% in russischer und 5,4% in deutscher Sprache gehalten. 1925 betrugen die entsprechenden Prozente 61,5, 8,2 und 24,8. 1931 wurden bereits 90% Vorlesungen in estnischer Sprache gelesen.

Lehrkräfte und Studenten hatten die Möglichkeit in verschiedenen akademischen Gesellschaften der Universität ihre wissenschaftlichen Fähigkeiten zu entwickeln und die Resultate ihrer Arbeit zu publizieren. Als eine der wichtigsten Publikationen seien die seit 1921 fortgesetzten Acta et Commentationes Universitatis Dorpatensis genannt. Die darin veröffentlichten Arbeiten erschienen meistens in Fremdsprachen, um die estnische Wissenschaft im Ausland zu verbreiten.

LESIKAALSEIST VAHEKORDADEST EESTI MURRETES

ALBERT SAARESTE

I

ANALÜÜS

66 KAAHD JA 1 SKEMMOA

RÉSUMÉ:

DU SECTIONNEMENT LEXICOLOGIQUE
DANS LES PATOIS ESTONIENS

I. ANALYSE

AVEC 66 CARTES ET 1 ESQUISSE SCHEMATIQUE

952+

TARTU 1924

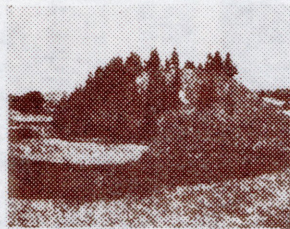

Tartu Ülikooli Arkeoloogikaabineti toimetused I

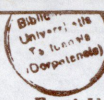
Eerik Laid

Eesti muinaslinnad

Hind 150 marka

K/Ü „Loodus“, Tartus
1923

Eesti Vabariigi Tartu ülikooli seadus.

Esimene peatükk.

Üldine osa.

§ 1. Eesti Vabariigi Tartu ülikooli ülesandeks on üldist ja eriti Eesti elu kasvatavat teadust edendada, kõrgemat teaduslik harrastust anda ning teadust rahva keskele viia ja ettevalmistada Eesti riigi- ja rahva tööle tarvilike eriteadustega varustatud asjatundjaid.

§ 2. Tartu ülikool on iseseisev oma teaduse ja õpetuse korraldamises, kui ka oma majanduslik-administratiivses tegevuses niivõrd palju, kui käesoleva seaduse sellele eesmärgile ei piira.

§ 3. Kui riiklik asutus, allub ülikool otsusekoht haridusministeeriumile. Ülikoolil puutuvate küsimuste otsustamisel on haridusminister kohustatud ülikooli arvamist arka kuulama.

§ 4. Haridusministri on õigus igal ajal ülikoolilt seistust ja arvamist nõuda ja tema administratiivset ning majanduslik tegevust ise või selleks volitatud isikute kaudu kontrollida ning revideerida.

§ 5. Ülikooli õpetus ja asjaajamise keeleks on Eesti keel. Erakorralistel juhtumistel on ülikoolil nõukogul õigus haridusministriga kokkuleppe loaga õpetuslik ühikutes ainetes ka võõrastes keeltes korraldada.

Märkus: Ülikooli valitsusel on õigus lubada ülikooli teadus- ja õpetuslike juhatistele, kel on lubatud võõrastes keeltes tegeada, asjaajamist toimetada temaga õpetuskeeleks lubatud keeleks.

§ 6. Tartu ülikoolil on suur ja väike pitsat Vabariigi vappiga ja pealkirjaga „Eesti Vabariigi Tartu ülikool“. Suurt pitsatit tarvitatakse diplomidel ja teistel tähtsamatel aktidel, väikest pitsatit hariduskudele tunnistustel ja aktidel.

§ 7. Tartu ülikool jaguneb järgmisteks teaduskondadeks: 1) filosoofiateaduskond, 2) usuteaduskond, 3) õigus- ja majandusteaduskond.

Mit der Proklamierung der Estnischen Republik am 24. Febr. 1918 wurden Voraussetzungen geschaffen die Universität Tartu /Dorpat (gegründet 1632) in eine Nationalhochschule umzuwandeln. Komplizierte Kriegesereignisse verhinderten die sofortige Verwirklichung dieser Pläne, bis am 1. Dezember 1919 mit einem Festakt die Nationaluniversität Estlands für eröffnet erklärt wurde.

In einem von der Staatsversammlung im Mai 1925 erlassenen Gesetz wurden die Hauptaufgaben der Universität fixiert. Danach sollte die Universität Tartu der Republik Estland vor allem die nationalen Wissenschaften fördern, Hochschulbildung erteilen um Fachleute für die Republik vorzubereiten.

Wesentliche Veränderungen erlebte die Struktur der Universität. Sie nahm ihre Tätigkeit mit 7 Fakultäten auf. Es waren die juristische (Dekan N. Maim), die vielumstrittene theologische (J. Köpp), die medizinische (A. Schulzenberg, seit 1920 K. Konik), die mit neuen Professuren der estnischen nationalen Wissenschaften bereicherte philosophische (J. Jõgever), die mathematisch-naturwissenschaftliche (J. Sarv), die anstatt des selbstständigen Veterinärinstituts entstandene veterinärmedizinische (K. Happich) und die neue, landwirtschaftliche Fakultät (P. Köpp).

Während der größte Teil der früheren Professoren nach Russland oder Deutschland ausgewandert war und es unter den Esten noch wenig Wissenschaftler gab, fiel es der jungen nationalen Universität nicht leicht Lehrkräfte mit entsprechendem Bildungsstand zu finden. Die ersten estnischen Professoren waren P. Põld (Pädagogik), J. Köpp (Theologie), W. Gutmann (Veterinärmedizin), M. Wittlich (Chemie), H. Koppel, K. Konik, A. Paldrock, L. Puusepp, A. Rammul und J. Miländer (Medizin). Die junge Generation der estnischen Wissenschaftler begann ihre Tätigkeit als stv. Professoren, Dozenten oder Lektoren. Sie benutzten jede Möglichkeit sich im Ausland zu vervollkommen und bereits in den 1930 Jahren bildeten Sie die Mehrheit unter den Lehrkräften. Auf dem Gebiet der nationalen Wissenschaften wurden fehlende Spezialisten vor allem aus Finnland angeworben - L. Kettunen (Sprachwissenschaft), A. M. Tallgren (Archäologie), I. Manninen (Ethnographie), A. R. Cederberg (Geschichte), J. G. Granö (Geographie). Aus Schweden kamen der Kunsthistoriker T. H. Kjellin und der Archäologe B. Nerman. Von den dageliebenen deutschen Professoren setzten der Sprachwissenschaftler L. Masing, der Chemiker G. Landesen, der Veterinär K. Happich, der Theologe A. Bulmerincq u. a. ihre Tätigkeit fort.

1919 wurden 41,4% der Vorlesungen in estnischer, 53,2% in russischer und 5,4% in deutscher Sprache gehalten. 1925 betrugen die entsprechenden Prozente 61,5, 8,2 und 24,8. 1931 wurden bereits 90% Vorlesungen in estnischer Sprache gelesen.

Lehrkräfte und Studenten hatten die Möglichkeit in verschiedenen akademischen Gesellschaften der Universität ihre wissenschaftlichen Fähigkeiten zu entwickeln und die Resultate ihrer Arbeit zu publizieren. Als eine der wichtigsten Publikationen seien die seit 1921 fortgesetzten Acta et Commentationes Universitatis Dorpatensis genannt. Die darin veröffentlichten Arbeiten erschienen meistens in Fremdsprachen, um die estnische Wissenschaft im Ausland zu verbreiten.

Näitus Tü Raamatukogus

nov. 1989 — uuebr. 1990

70 ЛЕТ ЭСТОНСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА. Составитель Керсти Т а а л. На эстонском и немецком языках. Тартуский университет. ЭССР, 202400, г. Тарту, ул. Ыликооли, 18. Тü trükikoda 1989. 1500. Т. 775. Tasuta.

Kujundanud T. Sepp.

ARH PT-830

64152228x

RAHV
70
KOOLI

